

מילון המחוות האנושי

10,000 מחוות - בוריס שרמץ

במסגרת פסטיבל ישראל

ד"ר עידית סוסליק, העין העכשווית, פורסם בתאריך 23 מאי 2018

כמה פעמים אנחנו מרימים יד או רגל ביום? האם שני אנשים הולכים, מחבקים או בוכים באותה צורה? האם יש 'מילון' מחוות מוסכם של תבניות קיימות שעל בסיסו מפתח כל אדם את תנועתו האישית הייחודית?

10,000 מחוות של הכוריאוגרף בוריס שרמץ מתהווה כמפץ של תנועות, תנוחות, קולות והבעות פנים שנלכדות בחלל תחום ובזמן מוגדר, ומרכיבות יחד פסיפס של מכלול אפשרויות הביטוי של הגוף האנושי. העיקרון הכוריאוגרפי שמנחה את העבודה הינו שלכל אחד מ-18 הרקדנים יש 'ארגז תנועות' ייחודי משלו ואין תנועה אחת שחוזרת על עצמה פעמיים לאורך הרצף המבוצע. במובנים רבים, שרמץ מפעיל על המחול את הדקדוק הפנימי המוזיאלי כדי להפוך את אותם מרכיבים שמכוננים את מהותו בת-החלוף של המחול - תנועות הגוף - לאובייקטים שמונצחים בזמן. בכך מצטרפת היצירה לפרויקט הייחודי של "מוזיאון המחול" (Musée de la Danse), אותו מוביל שרמץ מ-2009, אשר שחוקר את אפשרויות שימור הריקוד דרך חיבורו למרחב המוזיאון, בין השאר באמצעות שבירת ההגדרות המסורתיות של זמן מופע 'תיאטרוני' והאבחנה הדיכוטומית בין זמני לנצחי, חי ודומם.

גופים בטרנספורמציה מתמדת. צילום: Tristram Kenton

עבודתו של שרמץ מתגבשת מתוך ניגודים - קבוצה ואינדיבידואלים, סאונד ושקט, תנועה ונייחות. המהלך הכוריאוגרפי בנוי על מעברים בין המצבים ואלו יוצרים תמונות בימתיות מלאות עוצמה:

תנועה סימולטנית של כל הרקדנים שלפתע מצטמצמת לכדי גוף נע בודד ואפילו חלל ריק, או התפרצות תנועתית דחוסה, כמעט כאוטית, שברגע מוסכם נעצרת בפתאומיות, בדומה לקפיצות חדות בסיסמוגרף שהופכות לקו שטוח. האפקט של התנודות הללו על חוויית הצפייה הוא משמעותי ואפילו קולנועי באיכויותיו, במובן זה שהדימויים נקלטים לסירוגין דרך אקסטרים לונג-שוט שאינו מאפשר לראות פרטים אלא את התנועה הכללית בלבד, לבין קלוז-אפ קיצוני או חשיפת יתר של חומריות הדימוי. בתוך כך, באותם רגעים שבהם גוף אחד בלבד ניצב במרכז הוא מתגלה לצופה כגיאוגרפיה שלמה של קווים וזוויות, מסלולים באוויר ועל הרצפה, אשר נמצאת בטרנספורמציה מתמדת שלפרקים מחוללת תהודה בכל חלקי הגוף, ולפרקים כמעט ואינה מורגשת משום שהיא מתרחשת בנקודה אחת בלבד - מצמוץ של עין או רטט של אצבע.

ההתבוננות של שרמץ היא ארכיאולוגית באופייה: הוא בורר פרטים ובוחר אותם ברזולוציות מיקרוסקופיות כדי למפות, לסווג ולקטלג אותם כתבניות המייצגות שלם. חלק מהפרטים הינם תנועות ראשוניות כמו הליכה, ריצה או דילוג אשר מוצגות בווריאציות משתנות משום שכל פרפורמר מטמיע בהן איזה ייחוד או אפיון משלו. דילוג וריצה, למשל, מבוצעים הן כפעולה פיזית והן כצעדי ריקוד, גם בצורה מחוספסת וגם באופן מלוטש, ובהמשך ניתן לראות גם אינטרפרטציות שונות להתקדמות של גוף שאינה מתאימה לתבנית המוכרת של הליכה על שתי הרגליים - זחילה על הגב, עמידת שש או הישענות על הברכיים. בדרך זו יוצר שרמץ גם הקבלה מרתקת בין שפה לריקוד: שכן, כשם שכל אדם עושה שימוש משלו במילים באמצעות בחירה וארגון ייחודיים, כך מנעד התנועות האנושיות משתנה בין גוף לגוף, לא רק בשל מאפייניו הפיזיים הפרטיקולריים אלא בעיקר מתוך האופן שבו הוא חי וחווה את עצמו ואת המרחב סביבו.

<https://youtu.be/At8oWKWfCw>

אך המבט של שרמץ אינו ניטרלי; הוא משקף מודעות עמוקה לאופן שבו התרבות מוטמעת בגוף, ובכך מהדהד למושגים כמו 'טכניקות גופניות' (body techniques) שטבע מרסל מוס כדי להגדיר את מערכת ההרגלים של כל חברה, או ה-'הביטוס' (habitus) של פייר בורדייה שמתייחס לסכמות של דפוסי פעולה מגולמים בגוף אשר משקפים את מיקומו של האדם במרחב החברתי. בעבודתו של שרמץ, הפרפורמרים לא רק לבושים בסוגים רבים של בגדים - מתחתונים וחזיות, דרך בגדי אימון ועד לבוש זוהר מנצנץ וספקטקולרי במופגן - אלא שהם עצמם, ובעיקר הגופים שלהם, מייצגים מנעד מגוון וכמעט בלתי נגמר של גבהים, צבעים, משקלים וקווי מתאר חזותיים.

רגעים מפוסלים של הוויה אנושית. צילום: Duncan Elliot

בהתאמה, ההתרחשות הכוריאוגרפית מורכבת ממחוות שנעות על הרצף שבין מוכר לאייקוני: כך, למשל, פעולות פשוטות כמו נגיעה בסנטר או חשיפת כתף מעוררות את הזדהות הצופה משום שהן נחוות כמייצגות של הוויה אנושית, ובעיקר את הג'יסטות הקטנות שאדם מסגל לעצמו כחלק מהתגבשותו כגוף חברתי. בהמשך הופכות המחוות למורכבות יותר ברמת התוכן והמטען הסימבולי שלהן: גילויי אלימות ומין קיצוניים, ואפילו סצנה שיוצרת דימוי מעניין של לידה, כשרקדנית עומדת ברגליים פסוקות, ומתחתיה נגלים בהדרגה ראשו ואחר כך גופו של רקדן אחר. יתרה מזאת, לכל אורך העבודה נוכחת תחושה חזקה כי שרמץ מתייחס לדימויים קונקרטיים מהמדיה, המחול ותולדות האמנות, אך הם אינם מובאים כשלעצמם אלא מתוך תהליך של פירוק השלם שמפקיע את המחווה הגופנית מתוך הקונטקסט המוכר שלה, שהפך אותה, כאמור, לדימוי. ניתן לראות זאת כבר ברצף הפתיחה שמבצעת רקדנית אחת וכולל, בין השאר, צעד הכנה לפירוואט שאינו משלים את עצמו לסיבוב, תנועה של נגינת גיטרה ואפילו שברי משפט מהשיר "I will always love you".

בתוך התנועה הבלתי פוסקת שיצר שרמץ, קשה שלא לחוש באיזה קץ שמאיים על ההתרחשות. הוא נוכח בספירת המחוות, שמבוצעת בהתחלה על-ידי רקדנית אחת ומתעצמת לקראת הסוף בצרחות קולקטיביות של מספרים עוקבים, ובעיקר ברקוויאם שכתב מוצרט על ערש דווי ומלווה את היצירה. המפגש בין הגוף למוסיקה מעבה את התדר הרגשי ויוצר רגעים פיוטיים של חיבור בין קודש לחול, ובעיקר - זעקה אנושית שנדמית לניסיון עיקש לעצור את הזמן הקצוב של הגוף, לפני שיהפוך לדומם.

<https://www.the-contemporary-eye.com/post/2018/05/23/%D7%9E%D7%99%D7%9C%D7%95%D7%9F-%D7%94%D7%9E%D7%97%D7%95%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%90%D7%A0%D7%95%D7%A9%D7%99>